

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

економічної теорії

на тему:

**«Макроекономічний аналіз інфляційних процесів в
Україні»**

Студентки 2 курсу групи Ф-21

Гнатюк Аліни

Науковий керівник:

ст.викладач, к.е.н., Чирак І.М.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль – 2017 р.

План:

Вступ

Розділ I. Теоретичні та методологічні основи дослідження понять «інфляція», «інфляційні процеси».

1.1. Класифікація видів інфляції.

1.2. Основні причини виникнення інфляції.

1.3. Наслідки інфляційних процесів.

Розділ II. Макроекономічний аналіз інфляційних процесів в Україні за період 2005-2016 рр..

Розділ III. Механізм забезпечення ефективної антиінфляційної політики України.

Висновок

Список використаної літератури

Зміст:

Вступ.....	4
Розділ I. Теоретичні та методологічні основи дослідження понять «інфляція», «інфляційні процеси»:	
1.1. Класифікація видів інфляції.....	5
1.2. Основні причини виникнення інфляції.....	8
1.3. Наслідки інфляційних процесів.....	10
Розділ II. Макроекономічний аналіз інфляційних процесів в Україні за період 2005-2016 рр.....	14
Розділ III. Механізм забезпечення ефективної антиінфляційної політики України.....	23
Висновок.....	28
Список використаної літератури.....	29

ВСТУП

Проблема інфляційних процесів в розвитку економічного становища держав світу набула актуальності ще в далекому XVI ст. спричиняючи негативні наслідки для зростання могутності та економічної незалежності держав в низці найрозвинутіших на той час країн світу. На жаль, проблема інфляції не залишилась на сторінках праць відомих економістів Дж. М. Кейнса, В. Фішера та інших, вона проходила крізь просторову та часову призму розвитку, глобалізації світу і поглинала все більше та більше держав. Усім відомо, що інфляція є одною з основних проблем в країнах, що розвиваються. Тому вона напряду пов'язана з Україною.

Актуальність теми дослідження інфляційних процесів спричинена їхнім значним впливом на макроекономічні показники, етапи розвитку та зміцнення економіки держави.

Метою роботи є визначення суті поняття «інфляція», його безпосереднє значення і вплив на макроекономічні процеси в Україні, дослідження найоптимальніших складових антиінфляційної політики.

Об'єктом дослідження в курсовій роботі є інфляція та її динаміка протягом 2005-2016 рр..

У відповідності з метою дослідження ставляться такі завдання:

- 1) охарактеризувати інфляцію та її суть;
- 2) здійснити ґрунтовний аналіз динаміки інфляційних процесів в Україні за період 2005-2016 рр.;
- 3) дослідити динаміку інфляційних процесів в Тернопільській області;
- 4) розглянути зарубіжний досвід щодо стабілізації високого рівня інфляції, та можливість його застосування в Україні.

Практична та науково-методологічна база написання курсової роботи: підручники, статті, навчальна література та наукові дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що існує можливість дослідити та порівняти темпи інфляції в Україні за довший проміжок часу, визначити «діагноз» економіки держави.

РОЗДІЛ І.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТЬ «ІНФЛЯЦІЯ», «ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ»

Інфляція — надмірне, проти потреб товарообігу, збільшення кількості паперових грошей, внаслідок чого пришвидшується їх знецінення. Проявляється зниженням купівельної спроможності грошей та зростанням загального рівня цін [5].

Слід зауважити, що при визначенні суті поняття «інфляція» виділяють схожий, проте не тотожний йому термін «інфляційні процеси».

З точки зору міжнародної практики, інфляційні процеси – це певні події в економіці держави, що відбулися, відбуваються, або будуть відбуватися за умови точного прогнозу. Тобто якщо мова йде про інфляційні процеси, то їх слід характеризувати індивідуально згідно з тим середовищем де вони відбулися, або з яким напряду пов'язані.

1.1. Класифікація видів інфляції

Залежно від того, під впливом яких факторів зароджується інфляція, її поділяють на:

- Інфляцію попиту;
- Інфляцію пропозиції (інфляція витрат).

Інфляцію попиту можна спостерігати тоді, коли виробничий потенціал економіки певної країни відстає у зростанні порівняно з сукупним попитом, внаслідок чого відбувається зростання цін для урівноваження пропозиції і попиту.

Для України інфляція попиту була притаманна на початку 90-х рр., коли випуск грошей був на точці піку. Тоді люди намагалися як найшвидше позбутися «зайвих грошей» (оскільки їх цінність була мізерною, а кількість величезною) і купити якомога більшу кількість товарів.

Інфляція пропозиції (інфляція витрат) виникає у тому випадку, коли показник безробіття досягає максимально високого рівня, а використання виробничих ресурсів є неповним. Зі скороченням сукупної пропозиції, яка виникає внаслідок значного зростання цін на матеріали, сировину, номінальну

заробітну плату, що в свою чергу сприяють підвищенню витрат виробництва та падінню обсягів зайнятості, випуску продукції, а також зростанню безробіття [15, с.126-127].

Також розрізняють наступні види інфляції:

- Непередбачена інфляція.
- Очікувана інфляція.

Непередбачена інфляція перерозподіляє доходи та значним чином впливає на обсяг виробництва. Крім того, що даний вид інфляції сприяє певним групам людей, спекулянтам та боржникам, вона надзвичайно загрозна для кредиторів, людей з високим рівнем заощаджених коштів, а також групам з фіксованими доходами.

Протилежним за значенням до непередбачуваної інфляції виділяють очікувану інфляцію. Її можна описати наступним чином: якщо всі ціни на послуги та товари щороку зростають, приблизно, на 3-5%, то населення країни, враховуючи особливості зміни рівня цін, може вплинути на рівень своїх номінальних доходів та витрат, тим самим зменшивши тиск очікуваної інфляції [10, с.31].

Залежно від типу економічної системи виділяють:

- Приховану інфляцію.
- Відкриту інфляцію.

Прихована інфляція виникає у тому випадку, коли між пропозицією грошей та їх попитом утворюється економічний дисбаланс, і в той же час відбувається повний державний контроль за цінами, обсягами виробництва та іншими видами суспільного відтворення. Прихована інфляція призводить до «тіньової економіки», спекуляції та збільшення частки корупції.

Відкрита інфляція викликана диспропорцією загального рівня суспільного попиту та пропозиції за рахунок підвищення цін. Хоча відкрита інфляція вносить свої негативні корективи в економічну систему, проте повністю зруйнувати її не може. Оскільки вона заснована на дії ринкового механізму, який в свою чергу

продовжує працювати та взаємодіяти зі всіма суб'єктами ринку намагаючись знайти вирішення цієї проблеми [12].

Залежно від темпів інфляції, виділяють:

- Помірну інфляцію.
- Галопуючу інфляцію.
- Гіперінфляцію.

Помірна інфляція характеризується не надто швидким зростанням рівня цін – до 10% за рік. Даний вид інфляції не несе великої загрози економіці країни, оскільки ціни на ринках залишаються стабільними, і населення не панікує відносно майбутнього.

Коли помірна інфляція переходить у галопуючу, тоді економічна ситуація країни, зокрема і населення, змінюється з негативними наслідками для обох сторін. Галопуюча інфляція характеризується досить високим темпом зростання рівня цін – від 10% до 50% за рік та несе за собою наступні економічні спотворення:

- помірними, але відносно швидкими темпами гроші втрачають свою вартість;
- населення втрачає довіру до вітчизняних банків, не бере кредити та старається якнайшвидше забрати свої депозити з банківських установ;
- спостерігається різке скорочення внутрішніх інвестицій;
- населення масово скуповує та нагромаджує цінні товари, такі як: золото, нерухомість, побутова техніка, земля.

Наступним видом, згідно класифікації інфляції за темпами її приросту, є – гіперінфляція, яка характеризується надзвичайно високим (гіпервисоким) темпом зростання рівня сукупних ринкових цін. При цьому, показник зростання рівня цін досягає захмарної позначки: від 100% до 10000% за рік. Гіперінфляція вважається найважчою стадією економічної кризи в державі, оскільки спричинена нерозумною та необдуманною державною політикою. Даний вид інфляції має руйнівний вплив на обсяги зайнятості та національного виробництва, що в свою чергу прискорює крах національної економіки [11, с.127].

Провідні економісти світу виділяють економічно-негативне явище, яке є наслідком високого рівня інфляції – стагфляцію. Стагфляція – ситуація в економіці держави, коли за один проміжок часу одночасно відбуваються і зростання сукупного рівня ринкових цін і підвищення рівня безробіття, коли на загальному фоні спостерігається спад виробництва. Вважається, що саме інфляція витрат призводить до стагфляції, і її подолання практично неможливе за будь-яких умов [20, с.282].

1.2. Основні причини виникнення інфляції

Щоб зрозуміти та виділити найосновніші причини виникнення інфляції та інфляційних процесів в економіці країни, потрібно насамперед усвідомити, що вони проявляються і несуть негативні наслідки не тільки для економічної сфери, але й для соціальної і політичної галузей життя громадян. Ні за яких обставин не слід стверджувати, що економіку держави підривають лише економічні суб'єкти. Потрібно зауважити, що на них може здійснюватись політичний та державний натиск, або в протилежному випадку – нестача підтримки з боку держави. З такими проблемами зазвичай стикаються представники малого та середнього бізнесу.

Якщо коротко сформулювати головні причини інфляції в державі, то серед них можна виділити наступні:

- надмірна емісія паперових грошей;
- монополізація виробництва;
- дефіцит державного бюджету;
- збільшення внутрішнього та зовнішнього державного боргу;
- зовнішньоекономічні фактори;
- недосконала податкова політика;
- диспропорції у суспільному виробництві;
- низький рівень зайнятості відносно високого рівня безробіття;
- кризові явища у фінансово-кредитній системі [18, с.78].

Підставою для наступної класифікації причин виникнення інфляції слугують ті фактори, якими вона власне спричинена:

- внутрішні фактори;
- зовнішні фактори.

Серед найважливіших внутрішніх факторів необхідно виділити наступні:

- порушення грошового обігу, спричинене надмірною емісією паперових грошей;
- дисбаланс у пропорціях між нагромадженням і споживанням, попитом та пропозицією, сумою товарних цін та грошовою масою в обігу, виробництвом і споживанням;
- надмірні непродуктивні державні витрати, що спричиняють підвищення державного боргу та дефіцит державного бюджету;
- високі темпи зростання заробітної плати порівняно з якістю та темпами зростання продуктивності праці;
- надмірний натиск податкової інспекції на товаровиробників;
- недосконалість проведення податкових зборів;
- корупція в середині державних рушіїв влади;
- значна монополізація національної економіки, внаслідок якої відбувається гіперактивний ріст цін на товари й послуги;
- надмірні витрати на військову галузь України, в зв'язку з війною на Сході держави, що збільшує випуск зайвої грошової маси в обіг.

До зовнішніх причин виникнення інфляційних процесів в середині держави відносять:

- зростання цін на світовому ринку товарів та послуг, які в свою чергу впливають на ціну сировини та інших ресурсів, які імпортуються до певної країни;
- спонтанність та непередбачуваність процесів у формуванні ставок на міжнародній валютній біржі;
- зниження кількісного та якісного рівня інвестиційного середовища всередині держави, з боку іноземних країн [9, с.10].

1.3. Наслідки інфляційних процесів

Слід зазначити, що наслідки інфляції можна помітити в усіх сферах життя суспільства. Але, все ж таки, найбільший вплив інфляційні процеси здійснюють на економічну та соціальну галузі.

Економічні наслідки інфляції:

1. Зниження економічної активності.
2. Руйнування ринкових зв'язків між господарюючими суб'єктами.
3. Порушення виконання певних функцій в кредитно-грошовій системі.
4. Зростання частки таких негативних економічних явищ як: корупція, спекуляція та тіньова економіка.
5. Дезорганізація інвестиційних процесів.
6. Втрачання грошима своїх функцій, збільшення грошової маси в обігу, або в іншому випадку – витіснення національної грошової одиниці іноземною.

Соціальні наслідки інфляції:

1. Посилення соціальної диференціації населення.
2. Збільшення частки безробітних, що в свою чергу знижує мотивацію до ефективної трудової діяльності.
3. Істотне зниження життєвого рівня населення через порівняно швидке підвищення цін на товари і послуги відносно темпів зростання доходів.
4. Посилення соціальної напруги в середині суспільства.

Я вважаю, що окремою групою наслідків інфляційних процесів слід виділити наслідки для економічного зростання. В ній варто звернути свою увагу на поняття «інфляція як податок», адже деякі спеціалісти в галузі економіки вважають, що держава використовує інфляційні процеси з метою збору прихованого податку з населення країни. В цьому випадку, отримувачем інфляційного податку виступає емітент грошей.

В повноваженнях держави є те, що вона цілком може встановлювати податок на інфляцію: через зростання номінальної ціни товарів (внаслідок інфляційних процесів), держава розглядає зростання ціни нагромаджених підприємством товарів, як можливий прибуток, який підлягає явному оподаткуванню [4].

Загалом, інфляція, як податок, застосовується для деформації співвідношення між споживанням та заощадженнями, викривляє обчислення прибутків підприємцями. Найбільшого спотворення інформації про прибутки зазнають ті підприємства, в яких капітал був придбаний до виникнення інфляції. Тому вже викривлені прибутки, через дисбаланс розподілу ресурсів на ринку, сприяють висуненню на передній план виробництв з тіснішим співвідношенням між капіталом та продуктом, для інвестиційних процесів та тим самим знижуючи частку інвестування в інші галузі виробництва.

В наслідок чого, активність у всіх сферах діяльності, які потребують довгострокових інвестицій – зменшується, а самі виробники схиляються до стратегії випуску товарів з більш низькою якістю [5].

Спеціалісти, які досліджують вплив інфляційних процесів на стан економіки в Україні, виділяють такі основні наслідки інфляції для економічного середовища нашої держави:

1. Державна прихована конфіскація коштів через податки. При даному виді наслідку інфляції, уряд в своїх повноваженнях збирає ту суму податків, яка narosla, без відповідно прийнятих ставок і відповідних їм законів. При цьому довіра й відношення підприємців та населення до уряду держави знижується.
2. Диспропорція між цінами державних підприємств та ринкових. В цьому випадку ціни державних підприємств є значно нижчими від ринкових. Державні підприємства, в умовах протікання інфляційних процесів, повинні одержувати дозвіл на підвищення цін від вищих організацій, хоча цей процес є довгим та неефективним. При стрибкоподібному виді інфляції подібний механізм є недоречним, оскільки держава знижує свій економічний вплив на ринок.
3. Недостовірність та нестабільність аналізу економічної інформації. В даній ситуації цей наслідок впливає на складання бізнес-планів. Оскільки ціни – це головний показник ринкової економіки, то інформація про ціни – головний індикатор для успішного просування та управління бізнесом. В

процесі виникнення та просування інфляційних процесів, ціни регулярно змінюються, внаслідок чого покупці та продавці помиляються у виборі оптимальної та відносно стабільної ціни. При цьому населення втрачає свої економічні стимули, знижується впевненість в майбутніх доходах, падає активність бізнесу, а підприємства, з необхідністю адаптації до постійних змін на ринку товарів та послуг, вимушені збільшувати свої витрати.

4. Розподіл та перерозподіл доходів і багатства. В цьому випадку, слід зазначити, що в процесі інфляції не вигідно давати кошти в борг, оскільки вони, формально, будуть повернені за номіналом повністю, а реально – тільки на половину. Через непередбачуваність та незбалансованість інфляції, даного негативного економічного ефекту неможливо позбутися ні за яких умов.
5. Пропорційність рівня безробіття та темпів інфляції в зворотному напрямку, внаслідок якого реальна процентна ставка знижується відносно величини щорічного відсотка інфляційного росту. Головним поняттям, яке виступає як пояснення цього наслідку є – «крива Філіпса». Крива Філіпса – це графік взаємозалежності середніх рівнів інфляції й безробіття в країні [6]. Великий обсяг національного виробництва і високий рівень неповної зайнятості населення майже завжди збігається зі зростанням рівня інфляції. І навпаки, зі зниженням обсягів національного виробництва та зростанням безробіття – відбувається спад інфляції. Ця залежність використовується багатьма країнами світу для розробки антиінфляційних політик.
6. Значне прискорення матеріалізації грошових коштів. Фірми, корпорації, підприємства та населення держави намагаються якнайшвидше матеріалізувати свої доходи в грошовому еквіваленті, оскільки їх знецінення відбувається дуже швидко. Для цього керівники фірм розробляють певні плани, в яких зазначено стратегію активізації використання грошових ресурсів. При цьому відбувається

неконтрольовано швидкий темп нагромадження матеріальних запасів. Варто лише згадати панічну ситуацію на території всіх країн пострадянського простору, коли населення скуповувало «всі товари на своєму шляху», без визначення їх необхідності, для матеріалізації своїх грошових коштів. Паралельно з надмірним накопиченням товарів на складах фірм, корпорацій, підприємств та в квартирах населення, зростав дефіцит [13].

РОЗДІЛ II.

МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ ЗА ПЕРІОД 2005-2016 РР.

Проблема інфляції, як і проблема економічного зростання країни – є одною із найголовніших макроекономічних проблем держави. Саме ці, достеменно не вирішені проблеми притаманні усім без винятку країнам світу, незалежно від їх економічного росту та розвитку.

Важливість макроекономічного аналізу інфляційних процесів зумовлена такими основними причинами:

1. Оскільки всі макроекономічні процеси – накопичення, споживання, заощадження, відтворення та виробництво – залежать від впливу ціни, то виникає важливість вивчення впливу інфляції на формування та контроль цін.
2. Необхідність вивчення і аналізу інфляційних процесів спричинені тим, що від рівня цін та інфляції залежать значення усіх, без винятку, основних макроекономічних показників економіки – валового внутрішнього доходу, валового національного доходу, національного доходу, чистого національного доходу, інвестицій та інших.
3. Оскільки ціна є регулятором між попитом та пропозицією, то вона безпосередньо має бути вивчена та досліджена за рівнем інфляції, тому що через тісний взаємозв'язок з нею, впливає на динаміку економічного процесу [14, с.50].

Якщо вивчати інфляційні процеси в нашій державі, то слід зауважити що Україна, набувши незалежності, ще продовжує будувати всій шлях до розвиненої ринкової економіки, викликаючи необхідність аналізу цілої низки економічних параметрів та показників, що, на мою думку, повністю визначають протікання інфляційних процесів, методів управління ними і засобів щодо їхнього стримування.

Питання аналізу інфляційних процесів, розробок певних заходів щодо підвищення ефективності антиінфляційної політики залишається досить

актуальним, адже попри велику кількість досліджень, аналізів, обґрунтовувань та обговорень, вони продовжують залишатися остаточно не вирішеними.

Щоб розпочати макроекономічний аналіз інфляційних явищ в Україні, слід насамперед, зосередити увагу на такому показникові як індекс споживчих цін, оскільки саме він є найосновнішим індикатором, що характеризує інфляційні процеси в економічному житті держави та допомагає у вирішенні багатьох питань у сфері національної економіки. На моє глибоке переконання, індекс споживчих цін сприяє якісному перерахунку у постійні ціни показників системи національних рахунків [8, с.37].

Індекс споживчих цін (ІСЦ) – характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання та слугує показником зміни вартості певного набору споживчих товарів та послуг в поточному періоді до вартості цього ж набору у базисному [3].

Визначник цінової інфляції здійснюється через вимірювання індексу цін за певний проміжок часу (місяць, квартал, рік). Цей індикатор допомагає встановити найточніші дані у вимірах та отриманні результатів. На практиці рекомендують застосовувати такі три види індексів цін як індекс Пааше (дефлятор ВВП), індекс Ласпейреса (індекс споживчих цін) та індекс Фішера.

- Індекс Пааше (дефлятор ВВП):

$$I_{\Pi} = \frac{\Sigma p_1 \cdot q_1}{\Sigma p_0 \cdot q_1}$$

де, $\Sigma p_1 \cdot q_1$ - вартість певного набору продукції у звітному періоді, а $\Sigma p_0 \cdot q_1$ - вартість цього ж набору товарів, реалізованих в звітному періоді за цінами базисного періоду.

- Індекс Ласпейреса (індекс споживчих цін):

$$I_{\text{Л}} = \frac{\Sigma p_1 \cdot q_0}{\Sigma p_0 \cdot q_0}$$

де, $\Sigma p_1 q_0$ - вартість всієї реалізованої продукції в базисному (попередньому) періоді за цінами звітного періоду, а $\Sigma p_0 q_0$ - фактична вартість продукції в базовому періоді [19].

- Індекс Фішера [16, с.142]:

$$I_{\Phi} = \sqrt{I_{\text{Л}} \cdot I_{\text{П}}}$$

Таблиця 1

Динаміка зміни показників інфляції в Україні протягом 2005-2010 рр.
(дані за рік, у %)

Місяці	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Січень	101,7	101,2	100,5	102,9	102,9	101,8
Лютий	101,0	101,8	100,6	102,7	101,5	101,9
Березень	101,6	99,7	100,2	103,8	101,4	100,9
Квітень	100,7	99,6	100,0	103,1	100,9	99,7
Травень	100,6	100,5	100,6	101,3	100,5	99,4
Червень	100,6	100,1	102,2	100,8	101,1	99,6
Липень	100,3	100,9	101,4	99,5	99,9	99,8
Серпень	100,0	100,0	100,6	99,9	99,8	101,2
Вересень	100,4	102,0	102,2	101,1	100,8	102,9
Жовтень	100,9	102,6	102,9	101,7	100,9	100,5
Листопад	101,2	101,8	102,2	101,5	101,1	100,3
Грудень	100,9	100,9	102,1	102,1	100,9	100,8
Всього за рік	110,3	111,6	116,6	122,3	112,3	109,1

Джерело: складено на основі [17].

Державна служба статистики України зазначає, що найвищий рівень інфляції в країні за період 2005-2010 рр. спостерігався у 2008 році та становив 122,3%, що у відповідності до загального рівня інфляції минулого року (2007) збільшився на 5,7%. Таке, досить високе значення показника спричинене світовою фінансовою кризою 2008-2009 рр., яка набула глобального масштабу та спонукала урядів

більшості країн світу до впровадження та застосування антикризової політики. Якщо говорити про Україну, то станом на 2008 рік вона посідала одне із найвищих місць за рівнем інфляції в світі та визнавалась однією з «найнещасніших» держав. Проте станом на кінець 2009 року, ситуацію вдалося стабілізувати за допомогою ефективною антиінфляційною та антикризовою політики, що проводилась урядом України та зі застосуванням ініціатив з боку Національного банку України. На кінець 2009 року загальний рівень інфляції склав 112,3%, що порівняно з 2008 роком нижче на 10%. З 2009 року спостерігається стабільне зменшення показника рівня інфляції включно до 2012 року.

Таблиця 2

Динаміка зміни показників інфляції в Україні протягом 2011-2016 рр.

(дані за рік, у %)

Місяці	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Січень	101,1	100,2	100,2	100,2	103,1	100,9
Лютий	100,9	100,2	99,9	100,6	105,3	99,6
Березень	101,4	100,3	100,0	102,2	110,8	101,0
Квітень	101,3	100,0	100,0	103,3	114,0	103,5
Травень	100,8	99,7	100,1	103,8	102,2	100,1
Червень	100,4	99,7	100,0	101,0	100,4	99,8
Липень	98,7	99,8	99,9	100,4	99,0	99,9
Серпень	99,6	99,7	99,3	100,8	99,2	99,7
Вересень	100,1	100,1	100,0	102,9	102,3	101,8
Жовтень	100,0	100,0	100,4	102,4	98,7	102,8
Листопад	100,1	99,9	100,2	101,9	102,0	101,8
Грудень	100,1	100,2	100,5	103,0	100,7	100,9
Всього за рік	104,6	99,8	100,5	124,9	143,3	112,4

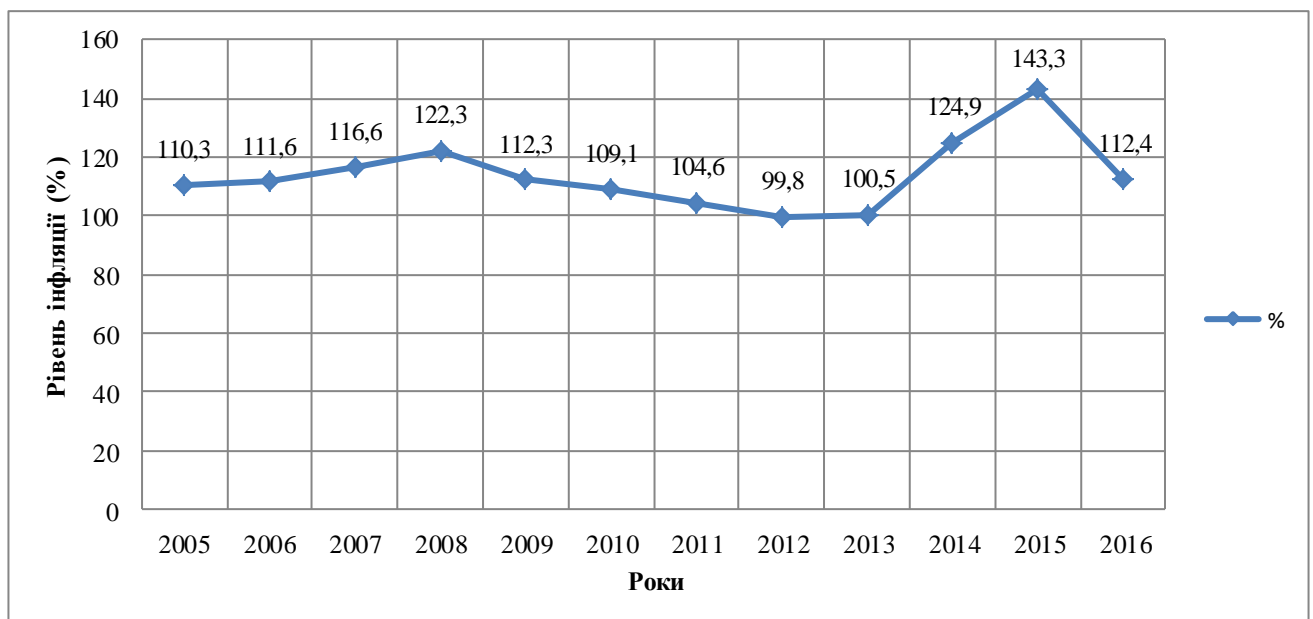
Джерело: автор склав самостійно на основі [7].

Порівняно з 2008 роком, рівень інфляції поступово знижувався протягом наступних 5 років: так у 2009 році він становив 112,3%, в 2010 році – 109,1%, у 2011 році – 104,6%, в 2012 році – 99,8%. Але з 2013 року спостерігається різке збільшення показників: станом на 2013 рік рівень інфляції складав 100,5%, в 2014 році – 124,9%, а у 2015 році 143,3%. Я вважаю, що 2015 рік виявився одним з найважчих та переломних періодів для економіки та соціального життя населення України. Тому показник рівня інфляції в 2015 році досягнув рівня максимуму протягом всього досліджуваного періоду (2005-2016 рр.) та становив 143,3%. Варто зазначити, що з 2014 року при визначенні індексу цін в Україні не включаються тимчасово окуповані території держави, що в свою чергу дещо порушує точність, повність та достовірність даних.

В минулому році можна спостерігати різке зменшення рівня інфляції: станом на 2016 р. цей показник становить 112,4%, що на 30,9% менше ніж в 2015 році. Щоб побачити динаміку змін показників інфляції в Україні протягом досліджуваного періоду (2005-2016 років), слід відтворити дані з Таблиці 1 та Таблиці 2 на графіку.

Графік 1

Графічне зображення рівня інфляції в Україні протягом 2005-2016 рр.

Джерело: автор склав самостійно на основі даних з Таблиці 1 й Таблиці 2.

Статистичні дані на графіку відображають динаміку змін інфляційних процесів в Україні, що в свою чергу дає змогу визначити найвищі та найнижчі рівні індексу інфляції в період з 2005 року до 2016 року. Найбільш високі та загрозливі для економіки показники були зафіксовані в 2008, 2014, 2015 роках і відповідно становили 122,3%, 124,9% та 143,3%. Найстабільніший проміжок часу, що характеризувався значним спадом рівня інфляції, для економіки України тривав з 2009р. по 2012 р.. Протягом періоду 2005-2016 рр. найнижчий показник індексу інфляції спостерігався тільки один раз, а саме в 2012 році і склав 99,8%.

На мою думку, одне із найбільш важливих поставлених завдань курсової роботи є аналіз інфляційних процесів в Тернопільській області.

Таблиця 3

**Динаміка зміни показників інфляції в Тернопільській області протягом
2010-2016 рр. (у %)**

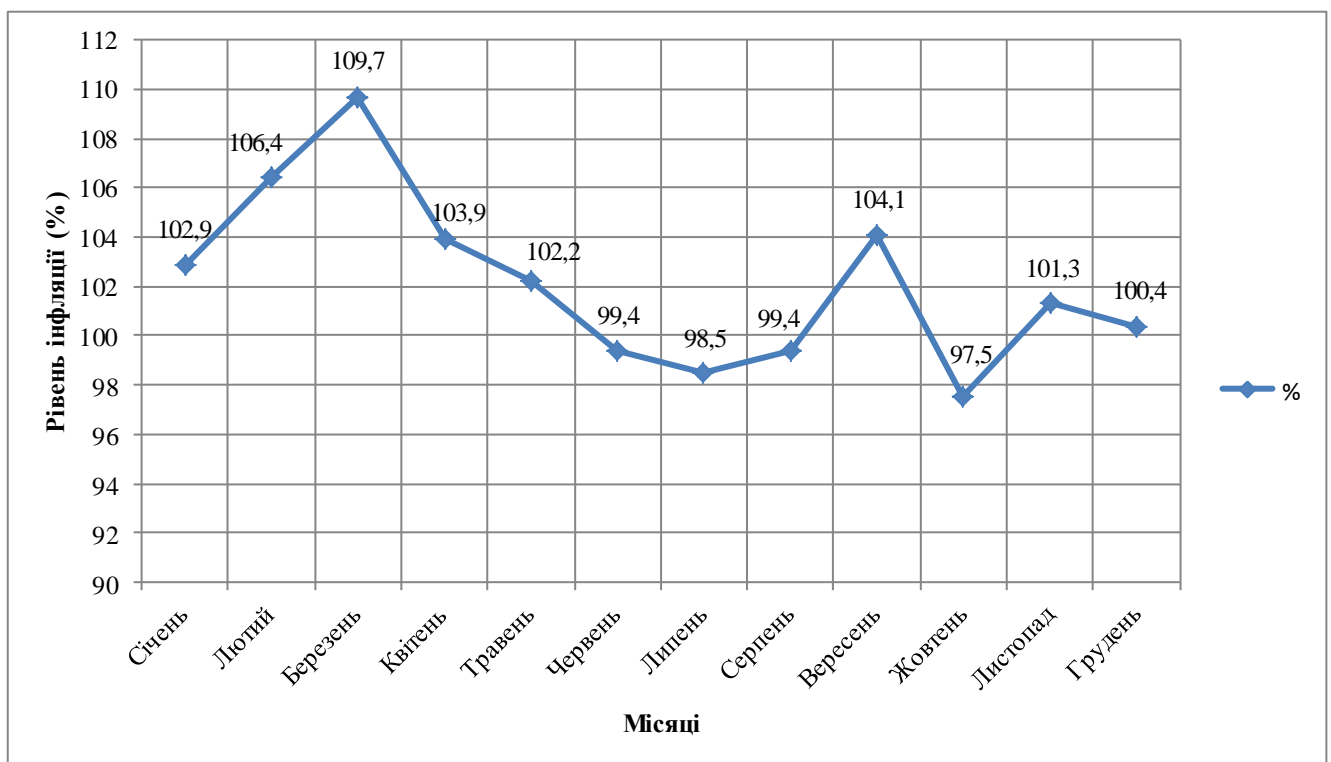
Місяці	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Січень	100,9	100,7	100,0	99,8	100,3	102,9	100,1	101,3
Лютий	101,4	101,0	100,0	99,8	100,4	106,4	99,8	101,4
Березень	100,7	101,2	100,2	100,2	102,2	109,7	101,5	101,4
Квітень	100,1	101,2	100,0	99,7	103,6	103,9	103,9	
Травень	99,3	100,5	99,7	100,0	104,0	102,2	100,2	
Червень	99,8	100,6	99,4	100,1	100,7	99,4	99,5	
Липень	99,8	99,6	99,7	99,8	100,1	98,5	100,3	
Серпень	101,9	99,3	99,9	99,7	100,7	99,4	99,4	
Вересень	102,4	99,6	100,0	99,9	104,1	104,1	102,0	
Жовтень	100,6	101,1	100,0	99,9	102,3	97,5	102,4	
Листопад	100,3	99,8	100,0	100,2	101,6	101,3	101,0	
Грудень	101,0	100,1	100,0	100,1	103,0	100,4	101,0	

Джерело: автор склав самостійно на основі [7].

Статистичні дані в Таблиці 3 показують динаміку індексу інфляції в Тернопільській області протягом 2010-2016 років, та перших трьох місяців 2017 року. За даними Державної служби статистики України, одні з найвищій показників рівня інфляції були зафіксовані у травні та вересні 2014 року, що відповідно становили 104,0% й 104,1%, і у вересні 2015 року – 104,1%. Але найбільший індекс інфляції в Тернопільській області, за весь період, спостерігався в березні 2015 року і відповідав позначці 109,7%. Загалом, 2015 рік характеризується незбалансованістю та досить різкими підйомами і спадами показників, відносно інших років.

Графік 2

Графічне зображення рівня інфляції в Тернопільській області в 2015 році

Джерело: автор склав самостійно на основі даних з Таблиці 1 й Таблиці 3.

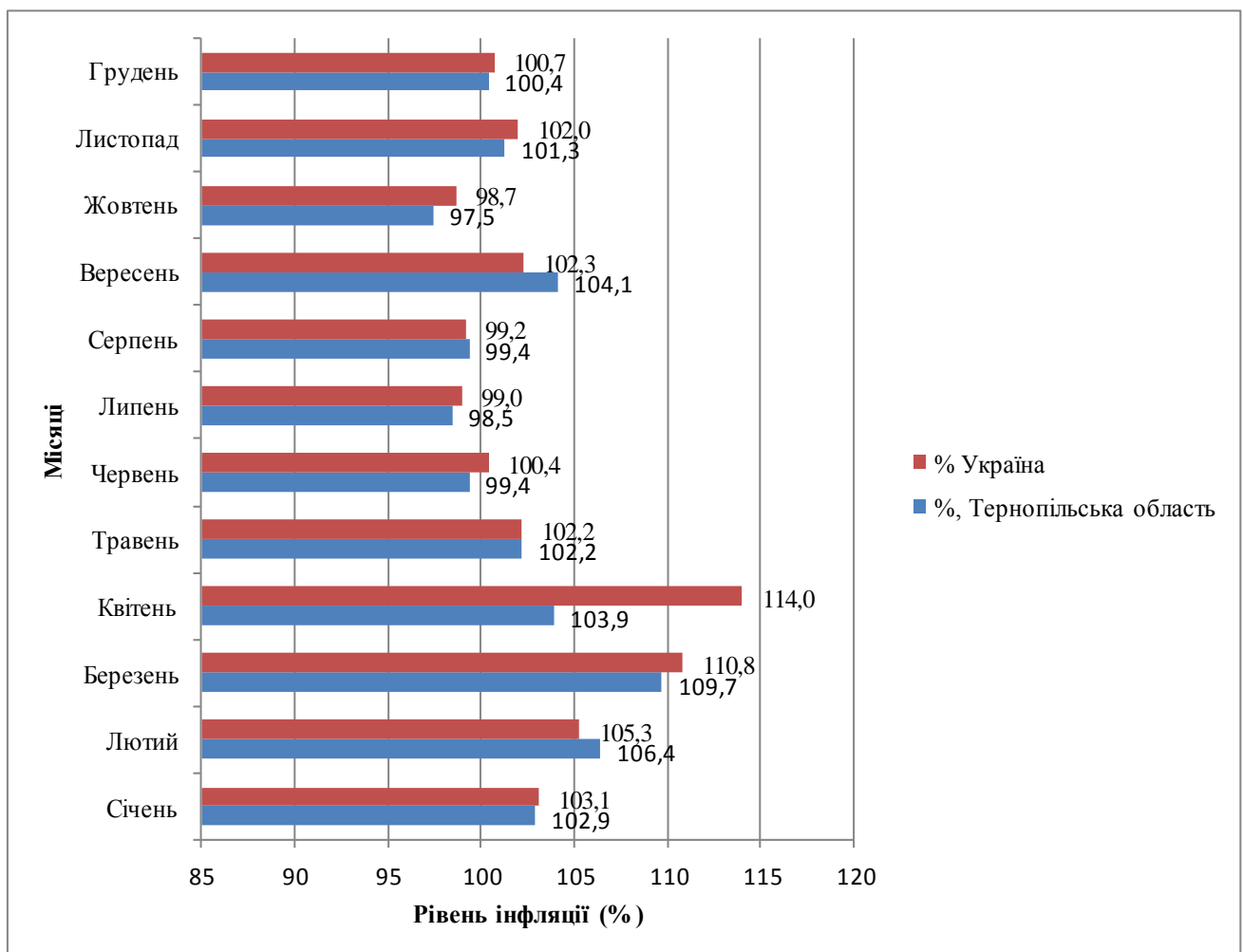
Виходячи з даних Державної служби статистики України, протягом 2015 року в Тернопільській області можна спостерігати різні темпи зростання та спадання інфляційних процесів. Зростання рівня індексу інфляції відбувалось в період січня-березня 2015 року, протягом квітня-липня цього ж року спостерігається різкий спад інфляції, де найнижче значення показника рівне

позначці 98,5%. В період серпня-вересня 2015 року зафіксовано різкий зріст індексу з 99,4% до 104,1% (>4,7%). Протягом 2015 року в Тернопільській області мінімальне значення рівня інфляції дорівнювало 97,5% (жовтень 2015 р.), а максимальне значення – 109,7% (березень 2015 р.).

Розвиток української економіки продовжив характеризуватися суттєвими відмінностями за регіонами. У контексті наявних показників інфляції в Україні та, зокрема, в Тернопільській області, слід зробити графічний порівняльний аналіз. Термінологічною базою для дослідження взято 2015 рік для обох територій, оскільки він характеризувався досить нестабільною динамікою значень індексів інфляції.

Діаграма 1

Графічний порівняльний аналіз показників рівня інфляції в Україні та Тернопільській області за 2015 рік

Джерело: автор склав самостійно на основі даних з Таблиці 2 й Таблиці 3.

Отже, з вище наведеної діаграми випливають наступні висновки: протягом всіх місяців 2015 року, окрім лютого, серпня та вересня, рівень інфляції в Україні був значно вищим ніж в Тернопільській області. Індекс інфляції в Тернопільській області в лютому 2015 року перевищував індекс інфляції в Україні на 1,1%, в серпні – на 0,2%, а у вересні – 1,8%. Цікавим фактом є те що в травні цього ж року показник рівня інфляції в Україні та в Тернопільській області був однаковим та дорівнював значенню 102,2%.

РОЗДІЛ III.

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ANTIІНФЛЯЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

В усі часи держава вважалась політичним центром, проте ніколи не стояла осторонь економіки та завжди приділяла велику увагу вирішенню важливих питань та проблем. Якщо говорити про національну економіку, то жодна з них не обходиться без втручання та участі держави в її регулюванні. Влада активно впливає на економічну діяльність домогосподарств і фірм через розгалужену систему методів, інструментів.

Усі сучасні країни з перехідною ринковою економікою мають на меті досягти макроекономічної стабільності. Це поняття є досить глобальним, проте включає в себе найважливіші важелі для ефективного розвитку економіки: економічне зростання, повна зайнятість, стабільний рівень цін, досягнення високого результату у розвитку зовнішньоекономічних відносин [21, с.43]. Зокрема, стабілізація рівня цін є результатом антиінфляційної політики, яку використовує держава для зменшення рівня інфляції та її впливу на економічне й соціальне становище населення країни.

Антиінфляційна політика – це комплекс заходів, методів та інструментів, які впроваджуються владою держави для попередження, стримування або скорочення протікання інфляційних процесів.

Світова практика з розвитком економічних взаємозв'язків, обґрунтувала ефективність багатьох методів боротьби з інфляцією. Інфляцію як макроекономічне явище не можна подолати одразу і назавжди, оскільки вона породжується циклічними коливаннями економіки, зовнішніми чинниками, що абсолютно не залежать від бажань влади [2, с.452].

Тому, перед нами стоїть першочергова необхідність визначення ефективних засобів боротьби з інфляційними процесами, які лежать в основі антиінфляційної політики високорозвинених країн світу.

Найбільш радикальним методом для стрімкого зниження інфляції є нуліфікація грошей. Вона застосовується тоді, коли інфляція сягає надзвичайно

великих розмірів, а купівельна спроможність грошової одиниці держави практично дорівнює нулеві. Даний інструмент застосовувався в Німеччині (в 1923 році), в Угорщині (в 1946 році) та в Україні (в 1996 році). При цьому, старі грошові знаки повністю вилучаючись з обігу, замінюючись іншими. Негативним аспектом нуліфікації грошей є те, що при гіперінфляції заощадження в грошах практично не відшкодовуються їх власникам, що досить критично впливає на рівень життя населення. Метод нуліфікації грошей, як спосіб боротьби з інфляцією застосовується лише в надзвичайних ситуаціях, таких як: революції, війни, зміна режиму, виникнення нових держав тощо [22, с.35].

Наступним заходом, який використовується для послаблення протікання інфляційних процесів, або для уникнення певних негативних наслідків є індексація. Номінальні доходи громадян, при індексації, міняються пропорційно до змін цін; тому індексація є протекціоністським процесом, при якому доходи всередині країни частково або повністю захищені від інфляції. Проте даний метод не можна назвати одним з найефективніших в антиінфляційній політиці. Оскільки, в практиці багатьох країн спостерігається така залежність: чим більше прагне держава вберегти економіку від стрімкого розвитку інфляції через індексацію, тим дисбалансованішою стає економіка; що більше суспільство намагається захистити себе від інфляції, тим скрутнішим стає їхнє становище. Тому, що при використанні індексації як важеля антиінфляційної політики, темпи інфляції змінюються дуже швидко та непередбачувано (помірна інфляція може перетекти в галопуючу, а згодом і у гіперінфляцію), не вдається вберегти доходи усіх громадян держави, і зрештою, збільшується державний дефіцит бюджету, через значні державні видатки для проведення індексації. Прикладом невдалого механізму індексації є Бразилія, яка в свій час повністю індексувала все в своїй економіці [1, с.595].

Я вважаю, що попередити інфляцію дещо легше ніж знизити її рівень, за умови стрімкого знецінення грошей та посилення дисбалансу економічної сфери всередині країни. Але для зниження високого рівня інфляції, світові держави-лідери масово використовують стримувальну макроекономічну політику, яку ще

називають політикою дезінфляції. Суть цього інструменту полягає в тому, що вона обґрунтовує можливість вибору між безробіттям та інфляцією в короткостроковому періоді. Держава, проводячи активну фіскальну та монетарну політики, знижує сукупний попит, зменшує обсяг національного виробництва, внаслідок чого зростає рівень безробіття. Згідно з правилом кривої Філіпса, існує обернена залежність між безробіттям та інфляцією: зі збільшенням рівня безробіття рівень інфляції знижується. Економісти виділяють поняття «коефіцієнт безінфляційних утрат» який є головним індикатором, що показує відсоток річного реального ВВП, яким необхідно пожертвувати задля зниження інфляції на 1%. Таким чином, коефіцієнт безінфляційних утрат виражається через безробіття. Виходячи зі закону Оукена, зміна рівня безробіття на 1% змінює ВВП на 2%. Тобто, при зниженні інфляції на 1%, виникає необхідність примусового збільшення циклічного безробіття майже на 2,5%. Коефіцієнт безінфляційних утрат використовується також в тому випадку, коли існує потреба визначення величини зростання частки безробіття, для зниження інфляції. Щоб знизити рівень інфляції на 4% необхідно пожертвувати 20% ВВП. На основі проведення антиінфляційної політики, світовою практикою доведено, що повільна дезінфляція супроводжується більшими витратами, ніж швидка. В країнах з високим рівнем гнучкості заробітної плати (при короткому строку дії колективних договорів) показники дезінфляційних утрат були меншими, ніж у країнах з нижчим рівнем гнучкості заробітної плати. Ефективність даного методу зниження рівня інфляції доказана, оскільки серед 65 випадків дезінфляційної політики у 19 державах світу, практично повсюди через короткотривале зменшення обсягу національного виробництва, рівень інфляції було відчутно знижено [1, с.596-597].

Щоб не допустити розвиток галопуючої інфляції, уряд держави розробляє певну антиінфляційну стратегію, що має на меті забезпечення ефективної монетарної політики, раціоналізацію структури національної економіки, зовнішньоекономічних зв'язків та діяльності, а також, впорядкування державних фінансів. Ефективна монетарна політика передбачає обмеження щорічних приростів грошової маси в обігу. Розробкою діючих засобів та методів управління

антиінфляційною монетарною політикою, займається центральний банк, який є незалежним від гілки виконавчої влади. Завдяки добре розвиненій банківській системі, центральний банк в своїх повноваженнях має право змінювати норми резервування чи облікові ставки, завдяки яким він може регулювати темпи приросту грошової маси в національній економіці, та проводити операції на відкритому ринку. Інструмент впорядкування державних фінансів несе на собі завдання скорочення державного дефіциту, з перспективою його ліквідації в майбутньому. Вище згадане скорочення повинне відбуватися завдяки обмеженню видатків з державного бюджету. Стратегія розвитку національної економіки є однією з важливих складових антиінфляційної політики, яка б значно послабила вплив стрімкої зовнішньої пропозиції, що в подальшому веде до виникнення інфляції витрат. У цьому випадку, уряд країни, для недопущення інфляції пропозиції, має нагромаджувати інтелектуальний потенціал суспільства загалом та людського капіталу кожного громадянина, сприяти розвиткові освіти та науки, здійснювати генеральну реконструкцію національної економіки, з метою підвищення випуску продукції та надання послуг високотехнологічними галузями та виробництвами. В процесі глобалізації економік, на перше місце в антиінфляційній стратегії впливає важливість здійснення раціоналізації зовнішньоекономічних зв'язків держави. При цьому, зовнішньоекономічна політика повинна тримати курс на досягнення балансу у торгівлі товарами та послугами, шляхом захисту вітчизняних виробників, підтриманням експортних галузей виробництва та проведенням конструктивної валютної політики урядом і центральним банком, для підтримки стабільного курсу національної валюти й не допускання росту частки імпорту. [10, с. 64-65].

Забезпечення ефективної антиінфляційної політики України передбачає комплекс заходів, завдань та інструментів (з боку уряду держави та вищих фінансових установ), за допомогою яких відбувається прямий вплив та контроль на інфляційні процеси. До них можна віднести усі вище згадані важелі впливу на рівень інфляції, адже їхнє застосування в глобальній практиці доведено економічно-стабільними країнами світу. Слід зауважити, що найефективнішою

антиінфляційною політикою, яка проводилась за усі роки становлення та незалежності України, є політика 1992-1995 років. Така тривала відкрита інфляція стала несподіванкою для тогочасної влади, і через недостатність досвіду та компетенції, усі подальші заходи щодо втримування та зниження рівня інфляції в Україні були невдалими. Так, для досягнення макроекономічної рівноваги уряд на початку 1992 року лібералізував ціни, які почали стрімко зростати. Статистичні дані вказують на високий показник короткострокових кредитів в Україні, що станом на 1993 рік становили 97,2%. За такої ситуації, про значні інвестування в певні галузі виробництва і не могло бути й мови. Зростання цін на товари та послуги, разом з інфляційними очікуваннями і підвищенням номінальних доходів, вело до спалаху гіперінфляції. З початку 1993 року уряд України спробував здійснити перші радикальні заходи щодо врегулювання процесів інфляційного росту, але всі вони не увінчались успіхом. Насправді ефективні спроби приборкання інфляції почали здійснювати в другій половині 1994 року. Саме цей відтинок часу вважають періодом продуктивної фінансової стабілізації національної економіки. І результати не заставили себе чекати: в період 1994-1996 рр. Національним банком України була здійснена успішна грошова реформа; у 1997 році рівень інфляції знизився до рекордного значення – 10,1% (але тільки на деякий період, оскільки майбутні кризи, як національного так і світового рівня, дестабілізували економіку України) [1, с.604].

ВИСНОВКИ

На сьогоднішній день, проблема інфляції, а отже, і антиінфляційної політики залишається досить актуальним та важливим питанням не тільки для України, але й для низки інших держав світу. Попри великий арсенал знань та методів стримування, попередження і зниження рівня інфляції, запозичених в зарубіжних країнах, уряду нашої держави не вдається стабілізувати протікання інфляційних процесів на довгий період часу. Я глибоко переконана, що влада України має спрямовувати весь свій досвід, навички і зусилля на зміцнення та покращення роботи механізмів ринкової системи, а також ставити перед собою цілком реальні для виконання завдання та цілі як в короткострокових, так і в довгострокових періодах. На думку багатьох провідних вчених, фінансистів та фахівців у галузі економіки, Україна залишається однією з тих країн, яка містить досить міцний та високий інфляційний потенціал. Відмова від старих та примусово насаджених стереотипів, неефективність галузевої структури, високий державний борг та велика кількість кредитів, залишаються тими основними причинами накопичення ще більшого об'єму зайвої грошової маси в обігу, що в свою чергу призведе до більш глибокого та важкого впливу інфляції на економічне та соціальне становище українців. Тільки ефективна та продумана антиінфляційна політика, може вплинути на негативний стан економіки в Україні, викликаний настільки сильними імпульсами інфляційних процесів.

Слід зазначити, що політична ситуація на всій території нашої країни, війна з агресором – Росією на сході держави здійснила значний вплив на економічну сферу України, що в свою чергу призвело до дисбалансу усіх важливих макро- та мікроекономічних показників і створює загрозливий прогноз для економіки.

За весь час незалежності України, влада здійснювала чимало спроб не тільки стабілізації, але й підвищення рівня економічного зростання, хоча більшість з них виявились невдалими. Звичайно, що існує велика можливість ефективного та обґрунтованого вирішення макроекономічних проблем, зокрема і інфляції. Але зрозуміло одне, що чим повільніше вони впроваджуватимуться, тим складнішим та болючішим буде життя та майбутнє українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Навч. посіб: у 2 кн. / За ред. *С.Панчишина, П.Острроверха*. – К. : Знання, 2006. – 723 с.
2. *Базилевич В.* Макроекономіка: [Підручник] / *Базилевич К., Баластрик Л. та ін.* – К. : Знання, 2007. - С.452.
3. Вікіпедія – вільна енциклопедія. Індекс споживчих цін: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_споживчих_цін
4. Вікіпедія – вільна енциклопедія. Інфляція як податок: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Інфляція_як_податок.
5. Вікіпедія – вільна енциклопедія. Інфляція: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інфляція>.
6. Вікіпедія – вільна енциклопедія. Крива Філіпса: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Крива_Філіпса
7. Газета Кабінету Міністрів України «Урядовий кур'єр»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/category/index-inflyatsiyi/?page=8>
8. Індекс споживчих цін: сприйняття та реальність: Посібник для користувачів / За ред. *Ю.М.Останчука*. — К.: Державний комітет статистики України, 2006. — С. 37.
9. *Кравченко С., Теленик С.* Інфляція в ринковій економіці: сутність, причини і взаємозв'язок з макроекономічними показниками // Економіка, фінанси, право. – 2005 – С.10.
10. *Круш П.В.* Інфляція: суть, форми та її оцінка: Навчальний посібник (для студ. вищ. навч. закл.) / *Круш П.В., Клименко О.В.* – К. :Центр учбової літератури, 2010. - С.31.
11. *Маневич В. І., Перламутров В.Л.* Про інфляційну політику // Фінанси. – 2004. – с.48
12. Навчальні матеріали онлайн. Види інфляції та її наслідки: [Електронний ресурс]. Режим доступу:
http://pidruchniki.com/16720308/finanssi/vidi_inflyatsiyi_naslidki.

13. *Найдьонов В.* До питання рівняння обміну та монетарної теорії інфляції // *Економіка України.* – 2003. – С.24-26.
14. *Нескородєв С.* Аналіз цін та інфляції в ході “середнього” циклу національної економіки (1999–2012 рр.) / *С. Нескородєв* // *Вісник Національного банку України.* – 2014. - №1. – С.50.
15. *Орищак Я.* Основи економіки / *Я. Орищак, В. Чвалюк.* – Т. : Підручники і посібники, 2008. - С.126-127.
16. *Радіонова І.Ф.* Макроекономіка: теорія і політика: Підручник / *І.Ф. Радіонова.* – К. : Таксон, 2004. - С.142.
17. Сайт Державної служби статистики України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
18. *Федоренко В.Г., Діденко О.М., Рушенський М.М., Уткін О.Ф.* Політична економія: Підручник / За наук. ред. д.е.н., проф. *В.Г. Федоренка.* – К.: Алерта, 2008. – С.78.
19. Индекс цен Пааше и Ласпейреса: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.grandars.ru/student/statistika/indeks-cen.html>
20. Экономическая теория. Микроэкономика – 1,2. Учебник / Под общ. ред. заслуженного деятеля науки РФ, проф., д. э. н., *Г.П. Журавлевой.* – 3-е изд. испр. и доп. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К⁰», 2007. – С. 282.
21. *Bear J.* Macroeconomics. Cycles, Growth, and Policy in a Monetary Economy. NY, Macmillan Publishing Co, 1998. – 43 p.
22. *McConnel R, Brue S.* Macroeconomics: principles, problems, and policies. NY: McGraw-Hill, Inc., 1996. – 35 p.